

Korduvad küsimused Euroopa Liidu Kohtu otsuse kohta kohtuasjas C-311/18 – Data Protection Commissioner vs. Facebook Ireland Ltd ja Maximilian Schrems

Vastu võetud 23. juulil 2020

Käesoleva dokumendi eesmärk on vastata järelevalveasutuste korduvatele küsimustele ning seda arendatakse ja täiendatakse edasise analüüsi käigus, sest Euroopa Andmekaitsekohtu jätkab Euroopa Liidu Kohtu (edaspidi „kohus“) otsuse läbivaatamist ja hindamist.

Kohtuotsus C-311/18 on [siin](#) ja kohtu pressiteade on [siin](#).

1) Millise otsuse kohus oma kohtuotsuses tegi?

- Kohus uuris oma kohtuotsuses Euroopa Komisjoni otsuse 2010/87/EL (standardsete andmekaitseklauslite kohta) kehtivust ja leidis, et see on kehtiv. Kõnealuse otsuse kehtivust ei sea kahtluse alla üksnes asjaolu, et selles sisalduvad standardsed andmekaitseklauslid ei ole nende lepingulist laadi arvestades siduvad selle kolmanda riigi ametiasutustele, kuhu andmeid võib edastada.

Kohus lisas siiski, et kehtivus sõltub sellest, kas otsus 2010/87/EL sisaldab tõhusaid mehhanisme, mis võimaldavad praktikas tagada kaitsetaseme, mis on sisuliselt samaväärne ELis isikuandmete kaitse üldmäärusega tagatud tasemega, ning kas selliste tingimuste alusel isikuandmete edastamine peatatakse või keelatakse juhul, kui neid tingimusi rikutakse või kui neid ei ole võimalik järgida.

Sellega seoses märgib kohus eelkõige, et otsusega 2010/87/EL on andmeeksportijale ja andmete vastuvõtjale (edaspidi „andmeimportija“) pandud kohustus kontrollida enne andmete edastamist ja edastamise asjaolusid arvesse võttes, kas asjaomases kolmandas riigis järgitakse seda kaitsetaset, ning et otsusega 2010/87/EL nõutakse, et andmeimportija teavitaks andmeeksportijat igasugusest suutmatusest järgida standardseid andmekaitseklausleid ja võtta vajaduse korral mis tahes täiendavaid meetmeid lisaks nende klauslitega tagatud meetmetele, samas on andmeeksportija sel juhul omakorda kohustatud andmete edastamise peatama ja/või andmeimportijaga lepingu lõpetama.

- Kohus uuris ka andmekaitseraamistikku Privacy Shield käsitleva otsuse (otsus (EL) 2016/1250 ELi-USA andmekaitseraamistikuga Privacy Shield tagatud kaitse piisavuse kohta) kehtivust, sest

eelotsusetaotluseni viinud siseriikliku vaidluse raames toimus andmete edastamine ELi ja Ameerika Ühendriikide (edaspidi „USA“) vahel.

Kohus leidis, et USA siseriikliku õiguse nõuded ja eelkõige teatavad programmid, mis võimaldavad riikliku julgeoleku eesmärgil USA avaliku sektori asutustele juurdepääsu isikuandmetele, mis on edastatud EList USAsse, põhjustavad isikuandmete kaitse piiranguid, mis ei ole piiritletud viisil, mis vastaks nõuetele, mis on sisuliselt samaväärsed ELi õiguse¹ alusel kehtestatud nõuetega, ning et nimetatud õigusaktid ei anna andmesubjektidele USA ametiasutuste vastu kaitstavaid õigusi.

Tulenevalt nende isikute põhiõiguste sellise ulatusega riivist, kelle andmeid edastatakse sellesse kolmandasse riiki, tunnistas kohus andmekaitseraamistiku Privacy Shield piisavust käsitleva otsuse kehtetuks.

2) Kas kohtu otsus mõjutab muid edastamisvahendeid peale andmekaitseraamistiku Privacy Shield?

- Üldiselt kohaldatakse kohtu kehtestatud künnist kolmandate riikide puhul ka kõigi isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 46 kohaste asjakohaste kaitsemeetmete suhtes, mida kasutatakse andmete edastamiseks EMPst mis tahes kolmandasse riiki. Kohtu viidatud USA õigusnorme (st FISA paragrahv 702 ja E.O. 12333) kohaldatakse igasuguse edastamise suhtes USAsse elektrooniliste vahendite abil, mis kuulub nende õigusaktide kohaldamisalasse, olenemata edastamisel kasutatavast edastamisvahendist.²

3) Kas on kehtestatud ooteaeg, mille jooksul saab jätkata andmete edastamist USA-le, hindamata andmete edastamise õiguslikku alust?

- Ei, kohus on tunnistanud andmekaitseraamistiku Privacy Shield käsitleva otsuse kehtetuks, ilma et selle mõju oleks säilinud, sest kohtu poolt hinnatud USA õigusaktid ei paku sisuliselt samaväärset kaitsetaset kui EL. Seda hinnangut tuleb arvesse võtta mis tahes edastamisel USAsse.

4) Olen edastatud andmeid USA andmeimportijale, kes järgib andmekaitseraamistiku Privacy Shield. Mida peaksin nüüd tegema?

- Selle õigusraamistiku alusel edastamine on ebaseaduslik. Kui soovite jätkata andmete edastamist USAsse, peate kontrollima, kas saate seda teha allpool sätestatud tingimuste alusel.

5) Kasutan USAs asuva andmeimportija puhul standardseid andmekaitseklausleid. Mida peaksin tegema?

- Kohus leidis, et USA õigusnormid (st FISA paragrahv 702 ja E.O. 12333) ei taga sisuliselt samaväärset kaitsetaset.

See, kas te võite isikuandmeid standardsete andmekaitseklauslite alusel edastada või mitte, sõltub teie hindamise tulemusest, võttes arvesse edastamise asjaolusid, ja täiendavatest

¹ Kohus rõhutab, et teatavad jälgimisprogrammid, mis võimaldavad USA avaliku sektori asutustele riikliku julgeoleku eesmärgil juurdepääsu isikuandmetele, mida edastatakse EList USAsse, ei näe ette USA ametivõimudele antud volituste piiranguid ega kaitsemeetmeid USA-väliste isikutele, kes on nende programmide potentsiaalseks sihtmärgiks.

² FISA paragrahvi 702 kohaldatakse kõigi „elektroonilise side teenuste osutajate suhtes“ (vt määratlust 50 USC § 1881(b)(4)), samas korraldus E.O. 12333 reguleerib elektroonilist jälgimist, mis on määratletud kui „mitteavaliku elektroonilise side hõive ilma elektroonilise side osapooliks oleva isiku nõusolekuta või mitteelektroonilise side puhul ilma sellise isiku nõusolekuta, kes on side toimumise kohas nähtavalt kohal, kuid mis ei hõlma raadio teel asukoha määramise seadmete kasutamist“ (3.4; b)).

meetmetest, mida saate võtta. Täiendavad meetmed koos standardsete andmekaitseklauslitega peaksid lähtuvalt edastamisega seotud asjaolude juhtumipõhisest analüüsist tagama, et USA õigus ei mõjuta nendega tagatavat piisavat kaitsetaset.

Kui jõuate järeldusele, et võttes arvesse edastamise asjaolusid ja võimalikke täiendavaid meetmeid, ei ole asjakohased kaitsemeetmed tagatud, peate isikuandmete edastamise peatama või lõpetama. Kui te kavatsete siiski jätkata andmete edastamist vaatamata sellele järeldusele, peate sellest teatama oma pädevale järelevalveasutusele³.

6) Kasutan USAs asuva üksuse puhul siduvaid kontsernisiseseid eeskirju. Mida peaksin tegema?

- ➔ Võttes arvesse kohtu otsust, millega tunnistati andmekaitseraamistik Privacy Shield kehtetuks tingituna määrast, mille ulatuses USA õigusega põhjustatakse nende isikute põhiõiguste riive, kelle andmeid edastatakse sellesse kolmandasse riiki, ning asjaolu, et andmekaitseraamistikuga Privacy Shield sooviti tagada ka kaitsemeetmed andmetele, mida edastatakse muude vahenditega, nagu siduvad kontsernisisesed eeskirjad, on kohtu hinnang kohaldatav ka siduvate kontsernisisesete eeskirjade kontekstis, sest USA õigus on ka selle vahendi suhtes ülimuslik.

See, kas te võite isikuandmeid siduvate kontsernisisesete eeskirjade alusel edastada või mitte, sõltub teie hindamise tulemusest, võttes arvesse edastamise asjaolusid, ja täiendavatest meetmetest, mida saate võtta. Need täiendavad meetmed koos siduvate kontsernisisesete eeskirjadega peaksid lähtuvalt edastamisega seotud asjaolude juhtumipõhisest analüüsist tagama, et USA õigus ei piira nendega tagatavat piisavat kaitsetaset.

Kui te jõuate järeldusele, et võttes arvesse edastamise asjaolusid ja võimalikke täiendavaid meetmeid, ei ole asjakohased kaitsemeetmed tagatud, peate isikuandmete edastamise peatama või lõpetama. Kui te kavatsete siiski jätkata andmete edastamist vaatamata sellele järeldusele, peate sellest teatama oma pädevale järelevalveasutusele⁴.

7) Kuidas see mõjutab muid isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 46 kohaseid edastamisvahendeid?

- ➔ Euroopa Andmekaitsekoostöögruppi hindab kohtuotsuse tagajärge muudele edastamisvahenditele kui standardsed andmekaitseklauslid ja siduvad kontsernisisesed eeskirjad. Otsuses selgitatakse, et isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 46 sätestatud asjakohaste kaitsemeetmete standard on „sisulise samaväärsuse“ standard.

Nagu kohus on rõhutanud, tuleks märkida, et artikkel 46 asub isikuandmete kaitse üldmääruse V peatükis ja seega tuleb seda tõlgendada koostoimes isikuandmete kaitse üldmääruse artikliga 44, milles on sätestatud, et „[k]õiki käesoleva peatüki sätteid kohaldatakse selleks, et tagada, et käesoleva määrusega tagatud füüsiliste isikute kaitse taset ei kahjustata“.

³ Vt eelkõige kohtu otsuse põhjendus 145 ja komisjoni otsuse 2010/87/EL 4. tingimuse punkt g, samuti komisjoni otsuse 2001/497/EÜ klausli 5 punkt a ja komisjoni otsuse 2004/915/EÜ lisa II kogumi punkt c.

⁴ Vt eelkõige kohtu otsuse põhjendus 145 ja komisjoni otsuse 2010/87/EL 4. tingimuse punkt g. Vt ka WP256 rev.01 punkt 6.3 (artikli 29 kohane töörühm, töödokument, milles esitatakse tabel siduvates kontsernisisesetes eeskirjades sisalduvate elementide ja põhimõtete kohta, mille on kinnitanud Euroopa Andmekaitsekoostöögrupp, http://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=614109), ja WP257 rev.01 punkt 6.3 (artikli 29 kohane töörühm, töödokument, milles on esitatud tabel volitatud töötajate siduvates kontsernisisesetes eeskirjades sisalduvate elementide ja põhimõtete kohta, mille on kinnitanud Euroopa Andmekaitsekoostöögrupp, http://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=614110).

8) Kas andmete edastamisel USAsse võib tugineda mõnele isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 49 sätestatud erandile?

- Andmete edastamine EMPst USAsse on endiselt võimalik isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 49 ette nähtud erandite alusel, tingimusel et kohaldatakse kõnealuses artiklis sätestatud tingimusi. Euroopa Andmekaitsekoostöögruppi viitab oma suunistele selle sätte kohta⁵.

Eelkõige tuleks meelde tuletada, et kui edastamine põhineb andmesubjekti nõusolekul, peaks see nõusolek olema:

-) selgesõnaline,
-) seotud konkreetse andmeedastuse või andmeedastuste kogumiga (see tähendab, et andmeeksportija peab tagama konkreetse nõusoleku saamise enne andmeedastuse alustamist, isegi kui see toimub pärast andmete kogumist), ja
-) antud teadlikult, eelkõige seoses andmete edastamise võimalike riskidega (see tähendab, et andmesubjekti tuleks teavitada ka konkreetsetest riskidest, mis tulenevad asjaolust, et tema andmed edastatakse riiki, mis ei paku piisavat kaitset, ning et ei rakendata piisavaid kaitsemeetmeid, mille eesmärk on tagada andmete kaitse).

Seoses andmete edastamisega, mis on vajalik andmesubjekti ja vastutava töötleja vahelise lepingu täitmiseks, tuleks meeles pidada, et isikuandmeid võib edastada ainult juhtumipõhiselt. Iga juhtumi korral eraldi tuleb määrata, kas andmete edastamine on „juhtumipõhine“ või „mittejuhtumipõhine“. Igal juhul saab sellele erandile tugineda ainult siis, kui edastamine on objektiivselt vajalik lepingu täitmiseks.

Seoses edastamisega, mis on vajalik kaaluka avaliku huvi tõttu (mis peab olema sätestatud ELi või liikmesriikide⁶ õiguses), tuletab Euroopa Andmekaitsekoostöögruppi meelde, et kõnealuse erandi kohaldamiseks on oluline nõue kaaluka avaliku huvi ja mitte organisatsiooni olemuse tuvastamine, ning et kuigi see erand ei piirdu „juhtumipõhiste“ andmeedastustega, ei tähenda see, et andmete edastamine kaaluka avaliku huviga seotud erandi alusel võib toimuda suures ulatuses ja süstemaatiliselt. Pigem tuleb järgida üldpõhimõtet, mille kohaselt ei peaks isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 49 sätestatud erandid muutuma praktikas reeglilik, vaid neid tuleks kohaldada üksnes konkreetsetes olukordades ning iga andmeeksportija peab tagama, et edastamine vastab rangele vajalikkuse kriteeriumile.

9) Kas andmete edastamiseks muusse kolmandasse riiki kui USA võib jätkata standardsete andmekaitseklauslite või siduvate kontsernisest eeskirjade kasutamist?

- Kohus on märkinud, et üldjuhul võib standardseid andmekaitseklausleid endiselt kasutada andmete edastamiseks kolmandasse riiki, samas künnis, mille kohus on kehtestanud andmete edastamiseks USAsse, kehtib mis tahes kolmanda riigi suhtes. Sama kehtib siduvate kontsernisest eeskirjade kohta.

Kohus rõhutas, et andmeeksportija ja andmeimportija ülesanne on hinnata, kas asjaomases kolmandas riigis järgitakse ELi õigusega nõutavat kaitsetaset, et teha kindlaks, kas standardsete andmekaitseklauslite või siduvate kontsernisest eeskirjadega ette nähtud kaitsemeetmeid on võimalik praktikas järgida. Kui see nii ei ole, peaksite hindama, kas saate ette näha täiendavaid

⁵ Vt Euroopa Andmekaitsekoostöögruppi suunised 2/2018 määruse 2016/679 artiklis 49 sätestatud erandite kohta, vastu võetud 25. mail 2018, https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb_guidelines_2_2018_derogations_et.pdf, lk 3.

⁶ Viiteid „liikmesriikidele“ tuleks käsitada viidetena „EMP liikmesriikidele“.

meetmeid, et tagada sisuliselt samaväärne kaitsetase, nagu tagatakse EMPs, ning kas kolmanda riigi õigus ei piira neid täiendavaid meetmeid, vähendades nende tõhusust.

Võite võtta ühendust oma andmeimportijaga, et kontrollida tema riigi õigusakte ja teha nende hindamiseks koostööd. Kui te teete kindlaks või kolmanda riigi andmeimportija teeb kindlaks, et standardsete andmekaitseklauslite või siduvate kontsernisestest eeskirjade kohaselt edastatud andmete kaitsetase ei ole sisuliselt samaväärne EMPs tagatud tasemega, peaksite andmete edastamise viivitamata peatama. Kui te seda ei tee, peate teavitama oma pädevat järelevalveasutust⁷.

- Kuigi – nagu kohus on rõhutanud – andmeeksportijate ja andmeimportijate esmane ülesanne on ise hinnata, kas sihtkohaks oleva kolmanda riigi õigusaktid võimaldavad andmeimportijal järgida standardseid andmekaitseklausleid või siduvaid kontsernisestest eeskirju enne isikuandmete edastamist asjaomasele kolmandale riigile, on järelevalveasutustel keskne roll ka isikuandmete kaitse üldmääruse jõustamisel ja kolmandatele riikidele edastamist käsitlevate edasiste otsuste tegemisel.

Nagu kohus on palunud, jätkavad nad lahknevate otsuste vältimiseks tööd Euroopa Andmekaitsekooskonnas, et tagada järjepidevus, eelkõige juhul, kui andmete edastamine kolmandatele riikidele peab olema keelatud.

10) Milliseid täiendavaid meetmeid saan võtta, kui kasutan kolmandatesse riikidesse andmete edastamiseks standardseid andmekaitseklausleid või siduvaid kontsernisestest eeskirju?

- Täiendavaid meetmeid, mida võiksite vajaduse korral ette näha, tuleks võtta juhtumipõhiselt, võttes arvesse kõiki edastamise asjaolusid, ja pärast kolmanda riigi õiguse hindamist, et kontrollida, kas see tagab kaitse piisava taseme.

Kohus rõhutas, et selline hindamine ja vajalike täiendavate meetmete võtmine on andmeeksportija ja andmeimportija esmane ülesanne.

Euroopa Andmekaitsekooskogu analüüsib praegu kohtu otsust, et määrata, mis liiki täiendavaid meetmeid võiks lisaks standardsetele andmekaitseklauslitele või siduvatele kontsernisestest eeskirjadele võtta kas õiguslike, tehniliste või korralduslike meetmetena, et edastada andmeid kolmandatesse riikidesse, kus standardsed andmekaitseklauslid või siduvad kontsernisestest eeskirjad ei taga iseenesest piisaval tasemel kaitsemeetmeid.

- Euroopa Andmekaitsekooskogu uurib lähemalt, millest need täiendavad meetmed võiksid koosneda, ja annab rohkem suuniseid.

11) Kasutan volitatud töötajat, kes töötleb andmeid, mille eest ma vastutan vastutava töötajana. Kuidas saan teada, kas volitatud töötaja edastab andmeid USAsse või muusse kolmandasse riiki?

- Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 28 lõike 3 kohaselt volitatud töötajaga sõlmitud lepingus tuleb sätestada, kas andmete edastamine on lubatud või mitte (tuleb meeles pidada, et isegi kolmandast riigist pärit andmetele juurdepääsu võimaldamine, näiteks halduseesmärkidel, on samuti andmete edastamine).

⁷ Vt eelkõige kohtu otsuse põhjendus 145. Standardsete andmekaitseklauslite kohta vt komisjoni otsuse 2010/87/EL 4. tingimuse punkt g, komisjoni otsuse 2001/497/EÜ 5. klausli punkt a ja komisjoni otsuse 2004/915/EÜ lisa II kogumi punkt c. Siduvate kontsernisestest eeskirjade kohta vt WP256 rev.01 punkt 6.3 (Euroopa Andmekaitsekooskogu poolt heaks kiidetud) ja WP257 rev.01 punkt 6.3 (Euroopa Andmekaitsekooskogu poolt heaks kiidetud).

→ Samuti tuleb volitatud töötajatele anda luba seoses andmete kolmandatesse riikidesse edastamise usaldamisega alamtöötajatele. Peaksite pöörama tähelepanu ja olema hoolikad, sest mitmesugused andmetöötluslahendused võivad eeldada isikuandmete edastamise kolmandasse riiki (nt salvestamiseks või hooldamiseks).

12) Mida saab teha, et jätkata oma volitatud töötaja teenuste kasutamist, kui isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 28 lõike 3 kohaselt sõlmitud lepingus on märgitud, et andmeid võib edastada USAsse või muusse kolmandasse riiki?

→ Kui teie andmed võidakse edastada USAsse ja ei ole võimalik ette näha täiendavaid meetmeid tagamaks, et USA õigus ei piira sisuliselt samaväärset kaitsetaset, mis on EMPs ette nähtud edastamisvahenditega, ega kohaldada isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 49 kohaseid erandeid, on ainus lahendus pidada läbirääkimisi lepingu muutmise või lisaklausli üle, et keelata andmete edastamine USAsse. Andmeid tuleks salvestada ning hallata mujal kui USAs.

→ Kui teie andmeid võidakse edastada muusse kolmandasse riiki, peaksite kontrollima ka selle kolmanda riigi õigusakte, et kontrollida, kas need vastavad kohtu nõuetele ja isikuandmete kaitse eeldatavale tasemele. Kui ei leita sobivat alust andmete edastamiseks kolmandasse riiki, ei tohiks isikuandmeid väljapoole EMP territooriumi edastada ja kõik töötlemistoimingud peaksid toimuma EMPs.

Euroopa Andmekaitsekoostöögrupi nimel

eesistuja

Andrea Jelinek